

comparable a la dels autors anteriors. Llur cronologia comprèn tota la història de Barcelona, i llurs temes solen fer referència a història de l'art.

Els treballs dels autors que acabem de ressenyar ocupen gairebé les dues terceres parts del material aplegat en els volums apareguts; els de la resta han estat redactats, entre d'altres, per Joan Ainaud, Joan Amades, J.-E. Martínez i Ferrando, J. M. Font i Rius, F. Mateu i Llopis, J. Carrera i Pujal, R. Violant i Simorra, Aureli Capmany i Enric Bagué, i fan referència a temes i qüestions de llur especialitat.

Tot i el seu caràcter de divulgació, aquesta col·lecció ofereix un interès històric prou remarcable. — JOAN-F. CABESTANY.

Una història del Monestir de Sant Benet de Bages. — El Centre Excursionista de la Comarca de Bages, en ocasió de les seves Noces d'Or, ha publicat un llibre de Mn. Fortià Solà i Moreta, que havia romàs inèdit durant molts anys. Es tracta d'una monografia històrica sobre Sant Benet de Bages,¹ premiada l'any 1914 en un certamen literari organitzat pel diari «El Correo Catalán» de Barcelona. L'obra constitueix un document valuósíssim per a l'estudi de la història de la comarca a l'alta Edat mitjana, la seva organització agrària i l'evolució del seu poblament. La influència que el monestir exercia damunt aquestes terres era tan gran, i les seves possessions, tan extenses, que donaren lloc al reconeixement d'una demarcació jurisdiccional coneguda amb el nom de Baronia de Bages. Mn. Fortià Solà estudia les relacions del cenobi amb la casa comtal de Barcelona, la vescomtal de Bas i les abadies de Sant Ponç de Tomeres i de Montserrat, i els conflictes del nostre monestir amb els veguers de Manresa i els sots-veguers de Moià, i amb la mitra de Vic. Completen aquest estudi històric un capítol de fets i d'anècdotes d'interès, relacionats amb el monestir, i un altre, dedicat a sant Valentí, patró del Pla de Bages, escrit posteriorment, en el qual l'autor enfoca la qüestió si aquell sant arribà o no a cenyir la mitra de la dubtosa seu episcopal de Manresa, a l'època visigòtica, qüestió que deixa sense resoldre per la impossibilitat d'adveració d'un diploma del 596, on se'n parla. Aquesta part històrica és potser la que ofereix un major interès, pel fet d'ésser el primer estudi de conjunt que hom publica sobre Sant Benet de Bages, i en la qual l'autor, tot aplegant, de la bibliografia anterior, les dades que ha cregut convenient d'aprofitar, aporta, de més a més, un considerable nombre de notícies inèdites, fruit d'una llarga i pacient recerca pels nostres arxius, especialment l'Arxiu de la Corona d'Aragó, la secció de manuscrits de la Biblioteca Universitària de Barcelona, el Monestir de Montserrat i, sobretot, l'Arxiu de la Casa Guitart, de Manresa, procedent del mateix monestir de Sant Benet, i que el Centre Excursionista de la Comarca de Bages cedi, no fa gaire; en dipòsit, a Montserrat. Quant a l'estudi de l'aspecte artístic del Monestir, Mn. Fortià Solà es limita gairebé a seguir els estudis precedents de Puig i Cadafalch, Falguera i Goday, de Coll i Vilaclara, de Gudiol i de Gustà i Bondia, tot aportant-hi alguna observació pròpia que pogué recollir durant el seu sojorn a Navarres, quan era vicari d'aquella parròquia, a la qual pertany Sant Benet de Bages. — F. SOLER I QUINTANA.

Estudis pirinencs. — El dia 10 d'octubre de 1942, estretament lligada amb la Universitat de Saragossa i dotada pel Consejo Superior de Investigaciones Científicas, era creada l'Estació d'Estudis Pirinencs,^{1a} amb seu a Jaca. Segons l'ordre ministerial que li donava vida, havia de dedicar-se a investigacions geogràfiques, geològiques, edafològiques, geobotàniques, meteorològiques, històriques, histórico-artístiques, filo-

1. *El Monestir de Sant Benet de Bages*, Manresa, [Tipografia Artística J. Vergé], 1955. L'apartat "Bages i els veguers de Manresa" del capítol XII, referent a la Baronia de Bages, aparegué en el número extraordinari del "Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages", de Manresa, publicat en commemoració del XXVè aniversari de la fundació del Centre. Veg. De "La Baronia de Bages", "Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages", vol. XXV, núm. 141 (15 de novembre de 1930), pàgs. 92-96.

1a. Convertida més endavant en Institut d'Estudis Pirinencs.

lògiques, etc., i havia d'organitzar un museu i una biblioteca del Pirineu. Un cop designat el Patronat que havia de regir la novella institució, hom constituïa diverses seccions de treball, que eren posades sota la direcció dels senyors següents: J. M. de Porcioles i Colomer (Dret), Taurino Losa (Botànica), Ll. Solé i Sabarís (Geologia), L. García Sainz (Geografia), Antoni Griera (Filologia), J. Camón Aznar (Art), Martín Almagro (Prehistòria i Arqueologia), J. M. Lacarra (Història), Ramón Esteruelas (Agricultura), Ricardo del Arco (Folklore), Lorenzo Vilas (Edafologia i Microbiologia), Mariano Tomeo (Aprofitaments Químics), Santiago Alcover (Antropologia) i M. Liso Puente (Meteorologia). Matèries certament massa diverses, que no tenien altre lligam entre elles que el fet de referir-se totes al Pirineu...

El 5 d'agost de 1943 començava la vida de l'Estació amb unes jornades de treball tingudes a Jaca, Sant Joan de la Peña, Hecho, Santa Cruz de la Serós i Osca, en què foren presentades diverses comunicacions de les quals ens interessen principalment les de José M. Lacarra sobre els orígens del comtat d'Aragó, Lluís Pericot sobre la cultura pirinenca fins al final de l'època dolmènica, Antoni Griera sobre la importància de la dialectologia pirinenca, J. Camón Aznar sobre les claus de volta de la catedral de Jaca i de Santa Cruz de la Serós del segle XI, i Martín Almagro sobre la població pirinenca anteromana.²

L'any 1945 era començada la publicació de la revista «Pirineos», que esdevenia l'òrgan de l'Estació. La mateixa diversitat de temes atribuïts a aquesta, amb la consegüent dispersió d'interès, es fa vistent a la revista. En els volums corresponents als seus primers deu anys de vida (1945-1954) anotem els següents treballs — alguns d'ells elaborats com a conferències —, que tenen relació amb les matèries d'estudi de la nostra Societat:³

a) *Prehistòria*. — De Lluís Pericot, sobre materials prehistòrics de Serinyà (alguns capítols redactats per Joan Maluquer i Josep M. Corominas) (volums I, III, V), sobre la cultura megalítica pirenaica (VI) i sobre la cultura megalítica a Aragó (VIII); de Martín Almagro, unes notícies prehistòriques de la vall de l'Anoia (III, IV) i sobre nous camps d'urnes al Llenguadoc i al Rosselló (en col·laboració amb Pere de Palol) (V); de Joan Maluquer, sobre la cultura pirenaica catalana (IV), la cova sepulcral del Forat Negre de Sarradell (VI) i la de les Llenes d'Erinyà (VI) i sobre el Pirineu i les invasions indoeuropees (VIII); d'E. Zudaire, reportant unes prospeccions megalítiques a la vall de Baztán (Navarra) (V), i de J. Elósegui Irazusta, amb un catàleg dolmènic del País Basc (IX).

b) *Història*. — De Georges Fouet, sobre un *terroir* de vall sots-pirinenca a l'època romana (villà de Montmaurin) (X); d'E. Lévi-Provençal, sobre el paper de la Marca superior dins la història política de l'Espanya califiana (VI); de J. M. Millàs i Vallicrosa, sobre la conquesta musulmana de la regió pirinenca (II) i una valoració de la cultura romànica a l'època de Santa Maria de Ripoll (I); de José M. Lacarra, sobre les rutes de pelegrinatge (especialment els passos del Pirineu i el camí de Santa Cristina a Puente de la Reina) (I),⁴ sobre el desenvolupament urbà de les ciutats de Navarra i Aragó a l'Edat mitjana (VI)⁵ i sobre Gastó de Bearn i Saragossa (reproduït del núm. 39 de «La Cadiera», del qual són tirats només vint-i-cinc exemplars) (VIII);⁶ de J. Reglà i Campistol, sobre la Vall d'Aran en la conjuntura

2. Publicades, amb els discursos oficials i documents de creació de l'Estació, en un volum titulat *Primera reunió del Patronat de la Estación de Estudios Pirenaicos* (Zaragoza 1945; 160 pàgs. + 6 llms.), que recull també una poesia en *fabla chesa* — *La agonía de las campanas* — de Veremundo Méndez Coarasa.

3. Cf. una recensió dels treballs referents a filologia i a literatura dels primers set volums, per J. Roca i Pons i J. Molas, dins «Estudis Romànics», IV (1953-54), 369-372.

4. Fragments del llibre, aleshores inèdit, *Las peregrinaciones a Santiago de Compostela*, en col·laboració amb J. Uría Riv i L. Vázquez de Parga.

5. Comunicació presentada al Congrés Internacional de Ciències Històriques de París l'any 1950.

6. Cal recordar així mateix la utilíssima crònica històrica del Pirineu (bibliografia comentada dels segles VIII al X), de Lacarra, apareguda al volum V.

decisiva de la seva història (segles XIII-XIV) (IV); 7 de Charles Higounet, sobre Pampelone — a l'actual departament del Tarn —, bastida d'Albigès (VII); de M. Lucas Alvarez, uns apunts històrics sobre el municipi de Canfranc (VIII) i una carta de pau (1646) entre les valls de Tena i Ossau (en col·laboració amb M. Rosario Miralles) (VIII); d'A. Ubieto Arteta, sobre Gonçal rei de Sobrarb i de Ribagorça (VIII) i sobre les diòcesis navarro-aragoneses durant els segles IX i X (X); d'A. Serrano Montalvo, sobre la població alt-aragonesa al final del segle XV (X), i de J. Vicens i Vives, unes combatives notes sobre el desenvolupament de la historiografia de l'Estat moderna a Barcelona (IV).

e) *Geografia històrica*.—D'A. García Bellido, sobre els Pirineus a través dels geògrafs grecs i romans (VIII), i de J. Bosch i Vila, sobre els Pirineus segons els principals autors àrabs de l'Estat mitjana (V).

d) *Història del Dret*.—De M. Sancho Izquierdo, sobre algunes analogies i diferències entre el dret català i l'aragonès, principalment a les comarques pirinenques (IV); de J. de C. Serra i Ràfols, edició comentada de les ordinacions de la vila d'Ager de l'any 1278 (V), i de J. M. Font i Rius, sobre franqueses locals a la comarca de l'Alt Berguedà (X).

e) *Història de l'Art*.—De Leoncio Urabayen, sobre la catedral de Pamplona, amb especials remarques entorn de les relacions entre la geografia i l'arquitectura (II); d'A. Ubieto Arteta, sobre la construcció de la Collegiata d'Alquezar (V); de J. Esteban Uranga, sobre les escultures de Santa Maria la Real de Sangüesa (VI); de F. Abbad Ríos, sobre algunes esglésies romàniques del Pirineu (de la província de Saragossa) (VII), i de Miquel Dolc, edició i estudi de tres inscripcions de la catedral de Jaca (IX).

f) *Lingüística*.—D'Antonio Beltrán, sobre l'alfabet de la zona de les monedes amb el «genet ibèric» (VIII); de R. Menéndez Pidal, sobre dos dialectes ibèrics, simbolitzats pels noms *Javier* i *Chabbarri* (V); 8 de Paul Aebischer, una nota de toponímia pirinenca sobre el nom *Crexenturri* (VI); de F. Mateu i Llopis, sobre identificació de seques ibèriques pirinenques (assaig de localització de topònims monetaris alt-aragonesos) (III); de Luis Michelena, sobre onomàstica aquitana (X); de Manuel Alvar, sobre paraules i coses a l'Aezcoa (III), toponímia de l'alta vall del riu Aragó (V) 9 i el dialecte aragonès a l'Estat mitjana (estudi de les grafies navarro-aragoneses) (IX); de P. González Guzmán, dues notes sobre lèxic alt-aragonès (*ruaca*, *suchubil*) (VIII), i d'A. M. Badia i Margarit i Francesc Marsà, una memòria dels treballs duts a terme de 1948 a 1952 sobre el Corpus de toponímia catalana.

g) *Literatura*.—D'A. Ubieto Arteta, unes notes sobre la Crònica de Sant Joan de la Penya (VI); de J. M. Castro Calvo, sobre Verdaguer com a poeta pirinenc (I); de J. Romeu i Figueres, sobre la llegenda del Comte Arnau al Gombren i els seus voltants (IV) 10 i sobre mites tradicionals de l'Alt Ripollès i la vall de Ribes de Freser (VI).

h) *Geografia d'interès històric*.—De J. M. Casas Torres i J. M. Fontboté i Muselas, sobre la Vall de Tena (trets fisiogràfics i economia regional) (I); de Ricardo del Arco, sobre els despoblats de la zona pirinenca aragonesa (II); de Salvador Llobet, sobre el Principat d'Andorra (II); de Pierre Deffontaines, una contribució a una geografia humana de la Muntanya (V); de Manuel Riu, sobre la vila franca de Sant Llorenç dels Piteus i la seva antiga indústria llanera (VI); d'Elie Lambert, sobre les rutes dels Pirineus atlàntics i llur ús en el curs de les edats (VII); de J. M. Madurell i Marimon, unes notes per a la història de les fargues pirinen-

7. Anticipació de problemes estudiats en la seva tesi doctoral, *Francia, la Corona de Aragón y la frontera pirenaica* (Madrid 1951). Cf. JOAN MERCADER, *Un estudi històric sobre la Vall d'Aran*, BSCEH, I (1952), 106.

8. Cf. ALWIN KUHN, "Est. Rom.", II (1949-50), 219-220.

9. Cf. KUHN, *loc. cit.*, 224.

10. Forma el capítol V de la seva tesi *El mito de «El Comte Arnau» en la canción popular, la tradición legendaria y la literatura* (Barcelona 1948).

ques (VIII); de M. Foncin, sobre la cartografia francesa dels Pirineus (VIII), i de Jean Coppolani, sobre les capitals regionals dels Pirineus francesos (X).

2) *Etnografia*.—De R. Violant i Simorra, unes notes d'etnografia pastoral piri-nenca (sobre la transhumància) (IV) i sobre l'arada tradicional de la comarca de Jaca i l'esculpida en el claustre de Sant Joan de la Penya (contribució a l'estudi de les arcades radials de la Península Ibèrica i a l'Atlas Etnogràfic del Pirineu) (VI), i de Joan Ainaud, sobre cases amb terrat al Pirineu (VIII).

Ultra els estudis originals, «Pirineos» publica, quan s'escau, traduccions d'estudis apareguts en altres revistes: anotem *Un mapa de las relaciones monásticas transpirenaicas en la Edad Media*, de Ch. Higounet, traduït per A. Ubieto Arteta (VII),¹¹ i *Los sufixos en los dialectos pirenaicos*, de G. Rohlf, traduït per L. Márquez Villégas (VII).¹²

Esparses en diversos números de la revista trobem també cròniques dels congressos internacionals del Pirineu i de les reunions del Patronat de l'Estació o Institut.

Com a publicacions independents, han aparegut una sèrie de volums de tema prehistòric (*Los sepulcros megalíticos catalanes y la cultura pirenaica*, per Lluís Pericot),¹³ històric (*La reconquista española y la repoblación del país*, curs de conferències fetes a Jaca el 1947),¹⁴ lingüístic (*Toponimia navarra en la Edad Media*, per C. E. Corona Baratech;¹⁵ *Contribución al vocabulario aragonés moderno*¹⁶ i *El habla del valle de Bielsa*, per A. M. Badia i Margarit;¹⁷ *Les noms populaires des plantes dans les Pyrénées centrales*, per Jean Séguy;¹⁸ *El habla viva del valle de Aragón*, per P. González Guzmán),¹⁹ museístic (*Catalogue illustré du Musée Pyrénéen du Château-fort de Lourdes*, per Marguerite Le Bonidier i Gaston Balencie),²⁰ ultra les *Actas de la Primera Reunión de Toponimia Pirenaica* tinguda a Jaca l'agost de 1948²¹ i les *Actas del Primer Congreso Internacional de Estudios Pirenaicos* tingut a San Sebastián el setembre de 1950;²² etc.

Una intensa i lloable activitat, doncs, reflectida tant en congressos i reunions com en publicacions diverses, que cal agrair principalment a l'energia i a la laboriositat dels professors Lluís Solé i Sabarís, de la Universitat de Barcelona, i José Ml. Casas Torres, de la Universitat de Saragossa. Només és d'estranyar, però —i, naturalment, no sabriem estar-nos de lamentar-ho—, l'absència en totes aquestes publicacions, com a vehicle d'exposició, de la més important de les llengües *pirinenques*: la catalana. I és tant més de doldre per tal com ens consta que per part del Consell Directiu de l'Institut i de «Pirineos» no hi hauria cap inconvenient, al contrari, a admetre-la.—R. A. I S.

11. Publicat abans a la «Revue de Comminges», LXIV (1951).

12. Publicat abans a la «Revue de Linguistique Romane», VII (1931), 119-169.

13. Barcelona 1950; 276 pàgs. + 128 figs.

14. Zaragoza 1951; 268 pàgs. + 14 fots.

15. Huesca 1947; 152 pàgs.

16. Zaragoza 1948; 208 pàgs.

17. Barcelona 1950; 368 pàgs. + 27 figs.

18. Barcelona 1953; xxx + 448 pàgs.

19. Zaragoza 1953; 248 pàgs. + 66 mapes. Cf. A. M. BADIA I MARGARIT, «Est. Rom.», IV (1953-54), 311.

20. Zaragoza 1953; 2 vols.; 136 pàgs. + 60 làms.

21. Zaragoza 1949; 212 pàgs. + 1 mapa. Amb contribucions de C. Battisti, R. Menéndez Pidal, F. Lázaro Carreter, P. Aebischer, V. García de Diego, J. Balaztana, B. Pottier, M. García Blanco, M. Alvar, W. D. Elcock, A. Irigaray, A. M. Badia i Margarit, P. Sallenare, H. Gavel. Cf. A. KUHN, «Est. Rom.», II (1949-50), 219-227.

22. Zaragoza 1952; set volums; 190 + 398 + 354 + 224 + 280 + 220 + 194 pàgs. Amb contribucions de J. M. de Barandiarán, A. Beltrán, J. Maluquer, L. Nougier, J. Pons, J. Romeu i Figueres, B. Taracena, R. Violant i Simorra, per als temes prehistòrics, antropològics i etnològics; de M. Dualde, J. M. Font i Rius, Ch. Higounet, J. M. Lacarra, E. Lambert, J. Mercader, J. Reglà, Ph. Wolff i J. Vicens i Vives, per als temes històrics, històrico-artístics i jurídics; de W. D. Elcock, M. Alvar, J. Séguy, R. Lafon, A. Kuhn, H. Gavel, G. Rohlf, A. Grier, M. García Blanco, A. M. Badia i Margarit, A. Tovar i M. Agud Querol per als temes filològics. Cf. A. M. BADIA I MARGARIT, *El Primer Congrés del Pirineu*, BSCEH, I (1952), 104-105, i *Les actes del Primer Congrés del Pirineu*, BSCEH, II (1953), 99.